

TEMESI FERENC

*Haláltánc**Részlet a Bartók című regényből*

Haláltánc (danse macabre, Totentanz): 18 levél
(A levelek követik a szerzők felbukkanásának rendjét.)

1. Émile Zola (1840–1902)

Nyílt levél az ifjúsághoz, az eredetit ellopták.

„Fiatalság, fiatalság! Emlékezz apáid szenvedéseire, melyeket elviseltek, szörnyű csatáik-
ra, melyeket meg kellett nyerniök, hogy elnyerjék a szabadságot, melyet te a mai napig él-
vezel. Ha te most szabadnak érzed magad, jöhetsz-mehetsz tetszésed szerint, azt mondhat-
sz a sajtóban, amit csak gondolsz, véleményed lehet, és nyilvánosan ki is fejezhet, de ezért ad-
ták apáid szellemüket és vérüket. Te nem születél elnyomás alatt, te nem harcoltál, hogy el-
kerüld a diktátor lesújtó kardját, Köszönd meg apáidnak, hogy ne kövesd el azt a bűnt, hogy
nyíltan éljenezd a hazugságot, ne szövetkezz a nyílt erőszakkal, a fanatikusok intoleranciájá-
val és az ambíciózusok mohóságával. A diktatúra halott. [...]

Hová mentek, fiatalok, hová mentek diákok, akik az utcán harcoltok, tüntettek, a tí-
húsz évetek reményeit odadobva?

Az emberségért, az igazságért, az igazságosságért menetelünk!, így a fiatalok.”

2. Tombáczy János (1901–1974)

+ +

(Írástudatlan paraszt volt.)

3. Wolfgang Borchert (1927–1947)

(Németből ford. Gyurkó László)

„...és akkor az utolsó ember kilógó belekkel és mérgezett tüdővel árván és magányosan
ott bolyong majd az izzón tűző napon s az imbolygó csillagok alatt, magányosan és végelet-
hatatlan tömegsírok s az elpusztult városok gigantikus betontömbjeinek hideg bálványai kö-
zött, az utolsó ember – aszottan, tébolyodottan, káromkodva és panaszkodva – és szörnyű
panasza, hogy MIÉRT? válasz nélkül hal el a pusztaságban, ott leng majd a megrepedezett
romok között, beszivárog az összeomlott templomokba, nekicsapódik az erődítmények falá-
nak, belezuhan a vértócsákba, és az utolsó emberi állat utolsó állati üvöltését nem hallja meg
senki, nem felel rá senki... mindez bekövetkezik holnap, talán holnap, talán már ma éjjel,
talán ma éjjel, ha... ha ha nem mondjátok, hogy: NEM”

4. Váczy Jépoint Tamás (1948–2008)

„Kedv Élv,

83. aug.

S most Újpest. Millió ablak villózik itt este, mint jánosbogárka. Hangorgia, benzinszag,
verekedések idillje lengi át a háztömb szűzi bársonyát. Ah, civilájtésön! Ah, béke! Ah. Én

meg festem a bejárat elé: IDE NE HAJTS BE, ITT GYEREKEK JÁTSZANAK! Egy leleményes lakó fotólámpával világít ránk a hetedikről. Kamasz fiúkák bőgetik apró motorjaik, részeg anyák verik a liftben romlott gyermekeiket. Fölújítás miatt nincsen meleg víz, míg a hűs vizet meg slaggal öntözik a kocsikra. Amott aszfaltot bontanak, drótot, csöveket, alapkövet keresnek. 3200-at, ha betanított munkás, 3000-et, ha szakember. A kutyák boldogan szarnak mindenfelé, mert én is szeretem őket, bár autók alatt hálnak, csirkecsontokon marakodnak, nehezen vizelnek, balhádzanak, gennyes váladékuk minden panelház sarkán ott virít. Bájos leányanyák aratják reggelente a füvet, az egyik meg is szült ide a pofánkba. Fenséges huzat söpri a barna rozsdát a házak között, de a hőgutát nem enyhíti. Macskák párzanak a csővezetékek között lakhatatlantelepi estében, a hold mint központi tv-antenna, fel-tűzve az égre. A dühöngő rácsai között elaggott gyerekek rúgják a bőrt és egymást az éjszakában. A ráccsal lezárt, de nyitott ajtajú zödséges boltból káposztaszag, rohadt tők és fonnyadt zeller romlott illata gomolyog. Minap pajkos gyermekek törtek be, és paradicsomlét vételeztek. Máshol mást. Vижog is a vészrendőrség autója, ciripel a részegen megkéselt késest szállító mentőtáxi. És a kiborított szemetes konténerekből, mint puha göröngyök, patkányok hullanak alá. Szóval más ez kicsit, mint Széphalom, de szemérmem nem engedi bővebb kifejtését a dolognak. Kénytelen voltam röviden írni, azért is, mert időt rablól, hosszú levélnél nincs rosszabb, majd ha Széphalmodat odahagyod, és beleveted magad a civilizáció édes kényszerébe. Ha majd búcsút intesz a kutyaugatásosan kibomló éjszakák varázsizgáának, s szemedből nem lóg ki a tekintet nagy, puha bilincse, félredobod az akácillatú sötétben izzó tücsökciripelést, s a hold (mint Villon Feritől tudjuk – egy nagy zsíros s.gg –, ide majd tégy egy E betűt, mert én szégyelleném leírni (másodszor) a SEGG szót (szarik rád). Majd írd mielőbb, röviden, mint én, én is írok, csak most festékekkel. Sose félj, azért a kamarát nézd át tüzetesebben, meg a padlást, hátha egy-két segítő kéz fűrészel ott, s egyszer csak rád zuhan a fűrészpor. A majdíg maradok szerető bátyád, igaz testvéred, hű fiad, bölcs apád és mi még szemednek-szádnak ingereh. Halvad, mi jó falat, vagyis a velszi párt.

Tomás akarom mondani csak röviden, hogy Tamás Jé! Pont János vácuúpszilonkét-pont, Úgyis mint novellázógépépítőitkosíronc. Na itten vége.”

5. Paul Simon (1941–)

„A lány visszajön hogy megmondja elhagyott / Mintha nem tudnám / Mintha nem ismerném a saját ágyamat / Mintha sose vettem volna észre / Ahogy a haját a homlokáról hátrafésülte / És még azt is mondta hogy elveszíteni a szerelmet / Olyan mint egy ablak a szíveden / Mindenki látja hogy elfűjtak bennünket egymástól / Mindenki látja ahogy fú a szél...

Van egy lány New Yorkban / Aki emberi trambulinnak hívja magát / És én néha ha zuhanok, repülök / Vagy elvágódom a kavarodásban / Ó, szóval ez az amire gondol...

Az állandó információ staccato jelel / A milliomosok és milliárdosok laza kapcsolatai és bébi / Ez az idő a csoda és a varázslat ideje / A távolsági hívásoké / Ahogy a kamera lassan követ bennünket / Ahogy mi mindnyájan egymásra nézünk...

Ne feledd: az egyik ember plafonja a másik ember padlója”

6. Lejmos Lenny (194?-?)

„!!! ÉS A KÖLTŐ SZÍVE / HA AZ EMBEREK NEM IS TUDJÁK / A KÖLTŐ SZÍVE VÉRT PUMPÁL / A LÁBUKON ÁT A SZÍVÜK SZEMÉBE / HOGY KINYÚLJANAK AZ IDŐÉRT / ÉS TEHEREBE EJTSÉK AZT!...”

7. Robert Creeley (1926–2005)

„Ezek az emberek – hogy mi történik velük itt, az sose teljesen az én döntésemén múlik, mert ha egyszer mondasz valamit, az már visz valamerre –, odavisznek, hogy az ember többet mondjon, mint amennyit kívánt.

Így fogalmazok. Hogy én vagyok, mondjuk, én magam, azaz, ez olyan érzés, amely neked nem lehet, vagyis ettől az embertől, tőlem, el nem veheted. És amit tennék én, ezzel vagy akármivel ebből, az mind túl van rajtad, és az enyém. De ezúttal a tiéd is.”

8. Cseh Tamás (1943–2009)

„Ez egy levél. Illetve volt csak. (Én már úgy vagyok jó, ahogy így vagyok, én már nem leszek másik.)”

9. Rózsa-Flores Eduardo (1960–2009)

„csendben inni a kávé a tábortűz mellett számolni a járórból visszatérőket, a sziluettek, mind megvan-e...”

10. Veszélka Attila (1955–)

„Amikor a hamvasztómester sírni kezd

Lent, az Olajbányász tér sarkán meglapuló füstös kocsmában gyakran kerülünk egy asztalhoz a pödrött bajszú hamvasztómes-terrel, cigivel kínál, én meg Drehert hozatok, hosszan nézzük a kék füstöt, hallgatjuk a zajt, néha morog: nem tud hazajutni a műszakból, annyi a munka, kikészül, gyakran nyolc testet hamvaszt, túlóráznia kell, a melóhely meg kint van a város szélén, echte sötét lesz már, hogy hazaér, otthon meg az asszony nyúzza, sosincs békesség, régről ismerem őt is, nevetős, szőke, törékeny nő, némelykor be-be tévedt hozzánk néhány féldeci olcsó snapsz erejéig, jó múltkor fél grillcsirkét etetett meg haspók husky kutyám-mal, mind elkunyerálta a disznó, egy hete aztán látom: a hamvasztómester görnyed az asztalnál, cigivel sem kínál: sír. Meghalt a törékeny kis nő. *Akkorra* szabadságot vett ki: sosem tudná megtenni. Tudom, mondom halkan, üres poharát telitöltöm Dreherrel, nézzük a füstöt, kortyoljuk a sört.”

11. Kemenczky Judit (1948–2011)

„Életrajzolóknak Nagymarosra

Kedves Drága Él;

Majd ha – jobb idő lesz – teleültetjük a fejünket gazellával és gazellaültetvények között sétálunk. Az ültetvényesek Őszi iskolája szerint fehér keménykalapban, bő Sárga bugyogó-

ban és selyemkesztyűben járunk, a csizmaszárba pedig kést és lovaglóostort tűzünk. Ezek a gazellaültetvényesek már gabonát is megtúrnek, a kissámlira állva pedig elérjük a kukoricaszár csúcsát. A napraforgók pedig mindig forogni fognak, mert ezüstpapírral forgókat tesszünk a fejükre. Így a nap is jobban szikrázik, meg a napraforgó is többet lát a világból. Itt Pesten mindent elönt a víz; az áramszolgáltatás is akadozik. Csak motorbiciklivel szabad ugratni, a lovak patáját pedig bársonygarbóval kell betekerni, nehogy túlságosan dübörögjenek a járdán. (Dániel és Dávid két majom, de még Ők is lepotyognak a fákról.) A húsbolt előtt elfelejtettem kalapot emelni, ezért egy hónap sötétzárka jár, de ez nagyon jó, mert a betonpadló kockás, így lehetek paraszt, ló, bástya, király is meg királynő. Ha királynő vagyok, az őr lehozat az ajtó elé, és piros papírból kivágott szíveken tolja be a bablevest vagy tarhonyát, de így se lát belőlem semmit, mert a falban vibrálok v. cikázok, ami ugyanaz. Sírni is szoktam, de akkor semmi nem történik. Igaz, ma történt. Azt mondták, hogy nem hiszik el, hogy mákos tésztát ettem, mert ma ünnepség volt, senki nem kapott enni, hogy a zászlókat telisde-teli tüdővel fújhassa, és biztos a kínai papírcsíkjaimat eszem, hogy minél előbb Konfucius sárkányán száguldozhassak, ahonnan előre is meg hátulra is, alulra is meg felülre is láthatok, és így semmi nem marad rejtve előttem. Akkor meghánytattak – valaki ledugta az ujját a torkomon, én meg hányni kezdtem, és mindenféle pénzek jöttek ki belőlem, amiről meg kiderítették, hogy Katalin orosz cárnő rejtett kincsei bukkantak napvilágra. De akkor már nagyon sírtam, és semmi mást nem akartam, csak hogy a szokásos egy pokróc helyett legalább még egyet adjanak éjszakára.

Most el is távozom Tőled.

Na szia, Judit

mondjuk szombat 9? 10?

Ui. Most fedeztem fel „látcsövemen”, hogy egy manhattani felhőkarcoló tetején egy Ír értelmiségi gazellagyepszőnyeget akar meghonosítani skót gazellagyeptéglából. Micsoda hülyeség! Ezt kilopta a fejemből, mielőtt végiggondoltam.

Feri! Írt egy borzasztó kedves levelet a Szócs Wien(!)-ből, és azt írta, szeret meg imád, és már az apám neki ígért a Don-kanyarban, és a tengeralattjárót meg hozományul. De ne higgyem el egy szavát sem, csak bízzak benne. Én meg válaszoltam – talán még fel is adom a levelet – és meghívtam HONGKONGBA – vajon megérti milyen döntő lépés ez?

HO-NG-KO-NG-BA

Ez az, mit képzelhet rólam a Köbcsi fotóművészete alapján. Na csak hülyéskedek.

Kedves Él, megjött a Szócs Wienből, onnan telefonált is egyszer. Él elment Nagykőrösre vagy Nagymarosra, kész, vége, semmit nem tudni róla, talán találkozunk Párizsban? Kedves Él.

A Nimród vendéglőt meg beültették pirittyós celendével meg nyufkával.”

12. Lázár Ervin (1936–2006)

(Újságbetűkből kivágva, mint a névtelen levekben)

Élnek

Ismét Élén

Győztesek: ÉL

Élre vágott

Élethű barát(i fotó)

Életöszön

Életműdíjas
 Örök Él-et
Élét veszi haragjának
 Nagy bergyár vagy!

Dr. Netudji Rutoldó
 Parnasszosz
 Temesi Ferenc u. 333 ½

13. Bartók Róbert (1954–)

„Szobám ablakai, amely a világ sok milliárd lakója közül egy emberé, akiről senki se tudja, kicsoda (és ha tudnák is, mit tudnának meg belőle?), egy állandóan járókelőkkkel zsúfolt utca titkára nyíltok... Erről az ötödik emeletről is el lehet képzelni a végtelent. Mozogni annyi, mint élni. Elmondani annyi, mint túlélni.”

Pessoa helyett az egyszer alattad lakó Bartók

14. Szabados György (1939–2011)

„A kultúra – kihelyezés és kihelyezettség. A folytonosan változó szellemi lét tárgyiasult, kézzel fogható, örökölhető megnyilvánulása. Én ezért jobban szeretek kultuszról beszélni, ami közelebb van az ember belső világához. Mélyebb és fenntartóbb. A kultusz már szakrális dimenzió. Úgy vélem azonban, hogy még ez sem a megfelelő válasz a kérdésre. Szerintem az egyetlen helyes válasz, a „titkok titka” az ember, s egy közösség szellemi tevékenységének legmélyén munkáló sajátos őseréjű szellem, a génusz. Ennek önálló, titkos élete és hatóereje van. Ez nem DNS-kérdés. Ez kizárólag szellemi kategória. Itt azonban, ahol élünk, ez a szó sajnos ma nem kimondható, nem használható. A szellem uralmát és nem a hegemon, pusztán racionális közeget idézi, ezért nem szereti a hatalom – egyik hatalom sem. Magyar génusz – ennél idejétmúltabb, elképesztőbb fogalmat nemigen lehet kimondani a mai Magyarországon. Kimondásáért a szellem embere gyakorlatilag a közélet perifériájára szorulhat. Magyarországon önazonosság-skizofrénia van. Márpedig minden szellemi és művészi teljesítmény mögött ott áll valami időn kívüli érzet, előkép, látomás, valami akarat, ami közvetlenül nem megfogható, a szó tárgyias értelmében nincs is. Ám „Csak ami nincs, annak van bokra, csak ami lesz, az a virág” – írja József Attila. Halhatatlan sorok ezek. Hogy mi lesz, s ha lesz, az milyen lesz, ennek cselekvésre sarkalló előérzete a génusz birodalma.”

15. Szepesi Attila (1941–)

„Méhen Tűzdelt Nyűvész Úr!

Az mellékelt aprótska kopertában himalájai selyemfenyőmagok vaginac – származási helyük a Szigligeti Arborétum. Kéretik az kertben elültetni, hátha kikelnek, felnőnek, s ezáltal némiképp közelébb hozzák egymáshoz a Rákos-patak völgyét és az messi Káliásza szent hegyét.

Régi Híve:

Óbuda, 83. aug. 31.

Etele Scepusienois
 Hegedős”

16. John Cage (1912–1992)

„Egy öreg rabbi Lengyelországban viharba került, miközben az egyik faluból a másikba tartott. Vak volt, a teste tele volt fekélyvel. Jób minden nyomorúsága az övé volt. Amikor át-bukdácsolt valamin, a sárba pottyant. Feltápázkodott, és az ég felé tárta karját:

Dicsérjétek az Urat! A Gonosz itt van a földön, és gyönyörűen végzi a munkáját!

A Barbicanban, Londonban, szimfonikus zenekar adta elő, a tévé is közvetítette. Vajon a szerzői jogokat kifizették-e a 4 perc 33 másodperces, három tételes csend után? 2 499 304-en látogatták eddig az erről szóló weboldalt az iterneccen. Gyűlölöm a zenét, különösen, amikor játsszák, mondta Kasza bácsi, a sakkőrült trafikos, és elsáncolt. Utána elzárta a zöldszemű rádióját. Úgyis Kodály vagy Bartók! Ezt a két zeneszerzőt ösmerte névről.”

17. Berényi Apolló (1951–2011)

„Élkém, have’, emléksző’, tñled hallottam elősző’ Császáról az íróról és Csaszíró! a piásról. Ezt olvastad föl a Szeged sörözőben Gallnak, Lajoskának, Rókusnak mög a többi cimborának, igen ellentmondás nem tűrő hangulatban:

„A szép történeteket ócska trógerék írják. Csupán írják. Az teszi elviselhetővé az életet, hogy másikat lehet írni helyette. A nyomorgó kőműves luxuslakásokat épít. Emberi értelem-ben rossznak lenni annyi, mint elfogadni az életet olyannak, amilyen. Az ember megdühödik attól, amit az élet kínál, és dühében elfogadja. Irgalmatlanul mások és önmaga iránt.” Na? Mögtanáltam!

Gyertök haza dr. Sanyó szabóval a szegedi öreg rokkerek bulijára! Szájjatok be a roki versenybe, tudod, ez jó lesz egy állatkodásnak. Első helyezőt két üveg bor. Második két üveg sör, harmadik két üveg szóda, mert nehogy mán én vögyem mög a jegyöket is a gádzsi gázsimból. Apolló!”

18. Páskándi Géza (1933–1995)

Pinhász Müller főrabbinak, akivel együtt raboskodtak hat évig a Duna-deltai koncentrációs lágerben:

„Azt hiszed: éled a dolgot, s valójában csak emlékezel. Azt hiszed: emlékezel, s valójában éled a dolgot... Az idő réteges kigyózás, harmonikázás, hullámvonal, miegymás... Kinek az ostrom ez a kigyó? Kinek kezében tágul, szűkül, lent, fönt, középen a Nagy Harmonika? A maga fujtató redőzetével, sávjaival... Ki változtatja legyezővé egy percre – egyirányúvá? Ki tudja azt, hogy lehessenek eme hasonlítások? Én tudom vagy sejttem...

Tornyok, kazamaták. A lét katakombái. Hagymakupolás tornyok. Bizantinusok. Balkániak. És puritán kereszték Erdély útjain. És betlehemi csillagos és kakasos templomok tornyai. Íme az én áldott és átkozott világom, amely az írás kényszerét váltja ki belőlem.

Ezt kell előásnom szülőföldemből. Szülőföldemet országomból. Országomat hazámból. Hazámat Európából, Európát a Glóbusz földjéből és ezt a sárgolyóbist a világegyetemből... Lelkemből a lelkeket s a lelket. A nyelvet. A minden nyelveket. Kevert, öröklött vérünk – az ágak – labirintját. A vér sok termő friss hajtását. Áldott legyen gyümölcsük.

Géza”

TÉMESI FERENC (1949) író, műfordító, dráma- és forgatókönyvíró. Utóbbi regénye: *Amszterdam* (2008).